

13. Переломова О. С. Лінгвокультурні коди інтертекстуальності українського художнього дискурсу : діяхронічний аспект : [монографія] / О. Переломова – Суми : Вид-во СумДУ, 2008. – 208 с.
14. Підмогильний В. Новий роман Ю. Яновського / В. Підмогильний, Ф. Якубовський // Патетичний фрегат : роман Юрія Яновського “Майстер корабля” як літературна містифікація / [упоряд. В. Панченко]. – К. : Факт, 2002. – С. 268–273.
15. Топоров В. Н. Миф, ритуал, образ, символ : исследования в области мифопоэтического : избранное / В. Н. Топоров. – М. : Прогресс – Культура, 1995. – 624 с.
16. Турган О. Українська література к. XIX – поч. XX ст. і античність / О. Турган. – К. : Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 1995. – 173 с.
17. Холл Дж. Словарь сюжетов и символов в искусстве / Дж. Холл ; [пер. с англ. А. Майкапара]. – М. : ООО “Издательство АСТ” ; ООО “Транзиткнига”, 2004. – 655 с.
18. Яновський Ю. Майстер корабля : [роман] / Юрій Яновський // Патетичний фрегат : роман Юрія Яновського “Майстер корабля” як літературна містифікація / [упоряд. В. Панченко]. – К. : Факт, 2002. – С. 11–177.

Анотація

У статті виявлено мариністичні символи у романі “Майстер корабля” Ю. Яновського, досліджено їх семантику, яка є потужним складником інтертекстуального виміру твору, здійснено спробу простежити інтертекстуальні зв'язки на рівні епіграфа, рецепції та інтерпретації античних міфологем, тематологічному рівні.

Ключові слова: аллюзія, символ, інтертекстуальність, мариністичний роман.

Аннотация

В статье рассматриваются маринистические символы в романе “Мастер корабля” Ю. Яновского, исследуется их семантика, которая является важной составляющей интертекстуального поля произведения, прослеживаются интертекстуальные связи на уровне эпиграфа, рецепции и интерпретации античных мифологем, на тематологическом уровне.

Ключевые слова: аллюзия, символ, интертекстуальность, маринистический роман.

Summary

Marine symbols in the novel “The Master of the Ship” by Yuriy Yanovsky are discovered, their semantics, which is an important component of the intertextual level of the text is investigated in the article. The attempt to trace the intertextual connections on the level of epigraph, reception and interpretation of the ancient mythologeme, thematic level is made.

Keywords: allusion, symbol, intertextuality, marine novel.

УДК 821.161.2–94.09+929Гончар

Галич О.А.,
доктор філологічних наук,
Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

ГОНЧАР І МОРЕ: ЩОДЕННИКОВА РЕЦЕПЦІЯ

Проблему “Гончар і море” можна вивчати в різних аспектах, залучивши, скажімо, художні чи публіцистичні твори. Можна взяти лише один із них. Наприклад,

“Спогад про океан” чи “На землі Камоенса”. Ми ж обмежилися лише щоденниковими записами письменника

Щоденник є мобільним жанром документальної літератури. Він відображає важливі громадсько-політичні процеси, що відбувалися в суспільному розвитку держави, відтворює настрої письменника, розкриває його почуття, відображає побачене й почуте. Учені, що досліджували документальну літературу, зокрема, мемуарну творчість, не раз звертали увагу на те, що інтерес до неї завжди посилювався в переломні епохи, одну з яких переживає зараз Україна наприкінці першого десятиліття XXI віку.

Отож, пропонована праця – це спроба заповнити прогалину в науці про літературу, а матеріалом, що дасть підстави для теоретичних узагальнень, стануть щоденники одного з провідних українських письменників другої половини XX сторіччя Олесь Гончара, зовні цілком респектабельного радянського письменника, який став сумлінням українського народу в добу його незалежності.

Досі дослідники лише починають вивчати щоденникові записи Олесь Гончара, про що свідчать праці В. Галич [2] та М. Степаненка [7], але вони спрямовані на журналістико- та мовознавчі підходи, а тому наша розвідка є першою спробою його здійснити з точки зору літературознавства, що відкриває можливості мати більш повне уявлення про життя і творчість видатного українського прозаїка другої половини XX століття і поглянути на щоденники як справді літературний жанр. Відомий український критик Євген Баран, рецензуючи перші томи щоденників Олесь Гончара, прийшов до висновку, що вони “є локальною подією, свідченням паралічу творчої особистості, яка й не думала вирватися із пастки радянських і пострадянських ілюзій, а її “конструктивна опозиція до влади” була нічим іншим як конструктивним потуранням владі” [1, 190]. Автор даної статті навпаки вважає щоденник Олесь Гончара документом, що свідчить про зворотне. Про це говорить аналіз його щоденників, здійснений у монографії автора цих рядків [3], проте він не зачіпає рецепцію моря в щоденникових записах.

А втім, щоденники Олесь Гончара містять чимало записів, що відображають його бачення моря. Для нього, людини, що виросла в степовій частині України, море завжди здавалося чимось загадковим, таємничим, вражаючим. Буваючи протягом десятиліть на різних морях і океанах, письменник повільно осягав морську стихію, море поступово ставало супутником його життя, мариністичні записи в щоденнику часто фіксували події, до яких був причетний автор “Прапорonosців”, вони відтворювали настрої митця, передавали його філософські роздуми, інколи служили заготовками до фрагментів майбутніх творів, скажімо, повісті “Спогад про океан” тощо.

Починаючи з 1949 року в щоденниках письменника є багато нотаток, що відтворюють морський простір: “Море, безперечно, впливає на характер людей. Впливає своїм простором, волею, розкутістю” [4, 124]. Це перший мариністичний запис, зроблений ним у березні 1949 року в Одесі. І тут же Олесь Гончар робить надзвичайно експресивну і пафосну замальовку морського пейзажу з багатою колористикою, що нагадує ліричну мініатюру: “Яке сьогодні море! Оксамитове, синє,

м'яке, тихо рокоче величним, безмежно широким рокотом. На березі ботанічний сад, алеї обсажені вічнозеленим деревом. Як легко тут жити, як багато хочеться зробити! Скільки синього простору, і весь плетється тобі в душу!" [4, 124].

Удруге в щоденниках мариністичні записи з'являються в червні 1955 року, коли письменник у складі радянської делегації океанським лайнером "Куїн Елізабет" плив до США для участі в сесії Генеральної Асамблеї ООН. Письменник описує морські пейзажі, що стрімко мінялися за бортом велетенського корабля: "Учора було тихо, а сьогодні океан забілів бурунами, горне все більші вали. Думається, що морякам хочеться, щоб заштормило, покачало трохи оцю пересичену буржуазію. Густий туман, мряка свистить вітер в снастях, пароплав через кожну хвилину подає гудки в океан – басисті, тривожно-погрозливі ... Сива тьма обволочує все. Тільки свист вітру, шум води, тривожні гудки сирени. Пасажири прищухли, поховалися по каютах" (запис від 10 червня 1955 року) [4, 183]. Опис розбурханого океану змінюється замальовкою туману, що охоплює водний простір навкруги пароплава: "Ідемо в суцільному тумані. Шумить море всю ніч, і всю ніч скрипить, полускує судно, скрізь лущить – і з боків каюти, і над головою, неначе йде там дощ. Чи, може, й справді дощ" (запис від 12 червня 1955 року) [4, 183]. Гіперурбанізоване місто – Нью-Йорк – з'явилося Олесю Гончару не відразу, а поволі: "а де ж Нью-Йорк? Він з'явився не скоро. Освітлені багатоповерхові пароплавчики снують по воді сюди-туди. І ось нарешті з імли обр'ю, з неба, озаглавленого містом, виникає щось освітлене, на зразок високого обеліска. Дедалі виразніше, і нарешті бачимо статую Свободи з факелом у руці. Проходимо близько побіля неї, вкритої від часу прозеленню, за що й прозвали її "зеленою бабою". А з правого борту – перейшовши – бачимо громаддя темне з вогнями – силуети грандіозні хмарочосів, що мовчки валяться з неба на людину" [4, 184].

Зовсім іншим, тихим, спокійним, постає морський пейзаж на західному узбережжі Сполучених Штатів, кінцевій точці маршруту письменника. 18 червня 1955 року Олесь Гончар уперше побачив Тихий океан у місті Сан-Франсіско, де тоді відбувалася сесія Генеральної Асамблеї ООН: "Синя затока оточена діадемою гір в синій імлі. Імла і над затокою ... Де-не-де біліє в ній парусна яхта" [4, 187]. У короткому записі двічі повторено прикметник синій, що відтіняє колір моря й імли в надвечір'ї.

У червні 1956 року Олесь Гончар здійснив круїз південною Європою. Враження від тієї мандрівки зафіксовані в щоденнику. Спершу вони короткі, інформативні, тільки окремі штрихи увиразнюють побачене: "Проходимо Босфор. Годину чи й більше пропливає мимо нас Стамбул (праворуч, на європ[ейському] березі), з соб[ором] Софії, мінаретами. <...> По виході з Босфору ліворуч одразу пішли **Принцові острови**" (запис від 7 червня 1956 року) [4, 203].

Наступні записи більш розлогі, окрім інформативної частини, вони містять роздуми автора з приводу побаченого: "Ідемо Егейським морем. Синьо-густою синявою. Весь час то з лівого, то з правого борту пропливають острови – безлісні, гористі, з черідками біленьких висіпків на згорках ... Чим вони там

живуть? Ні зелені, ні води ... в біноклі видно грядки обробленої землі. Зараз – та вже спалена, а що буде з нею пізніш? Десь там добувають мрамур, розводять оливкові гаї, а деякі з островів перетворені на тюрми ... Тільки на це й придатні. Серед райської синяви моря, в такому кліматі чудовому і ... шматки (гористой) пустині! Дивно. Все це архіпелагова Греція, що її кози з'їли. Ось пропливли між островами Евбея і Андрої. Минули о. Кею з сліпучо-білим містечком (мабуть з мрамору) на підгір'ї <...>. О[стрів] Макронісос – концтабір ... Похмурий, без рослинності, хребет погнутий, розкидані де-не-де будівлі казарменого типу. Небо світле, білясте, море – густо-синє. Острови оповиті млою” (запис від 8 червня 1956 року) [4, 203–204].

11 червня 1956 року Олесь Гончар занотовує враження від наближення до Сицилії. Запис містить, окрім опису морського пейзажу, ще й роздуми, навіяні грецькою міфологією: “В середині дня при повному сонці проходить Мессінську протоку – Одиссеєву Сціллу й Харібду. Синява навкруги тиха, спокійна, і раптом війнуло, рвонуло, забіліли буруни – мете над усім морем водяна поземка колюча, і в водяній куряві за бортом райдуга грає ... Я розумію тих греків, що побачили тут легендарних чудовиськ. Уявити, як це з тиші й синяви раптом серед білого дня в отаких свистячих протягах опинитись. Все судно загуло, свистять снасті, солоня пилука б'є через палубу. В синій імлі мріє сицилійський берег, а напроти – Калабрія” [4, 205].

Побачене під час круїзу вилилося в таке несподіване парадоксальне риторичне запитання письменника: “Уявити тільки: французи або греки через оці сиві простори залитих сонцем морів, через гористі береги (нрзб) й архіпелаги йшли до берегів нашої землі. Чого? Прирівняли нас до чорношкірих, наші краї до колоній африканських і так поводитись?” (запис від 13 червня 1956 року [4, 206].

Перебуваючи в Японії, Олесь Гончар короткими штрихами не міг не відзначити красу морської природи острівної держави, життя якої в багатьох моментах залежить від моря: “Між невисокими плавними горами, що в тумані тануть силуетно, – небесно-блакитні води морської затоки, рибалки, парусники. Тут трудно не вдатись до малярства. Найніжніші акварелі виставила на огляд людям сама природа” (запис від 16 квітня 1961 року) [4, 274].

У запису наступного дня автор короткими штрихами доповнює морський пейзаж Японії: “Готель “Канко”. Тропічний сад, гарячі джерела, басейни, похмілля уїкендівців і м'які силуети гір у тумані по той бік затоки (це все Кагосімска затока), острови, шум прибою. Краса! А по всій затоці, серед гір – моторки рибалок тонуть в голубому світлі. Синє море, сині гори, синє небо” [4, 276].

Знайомство з океаном Олесь Гончар починає з патетичної апострофи, у якій бринить захоплення людини безмежною водною стихією: “Океан! Вітаю тебе! Вічна голубінь, простір, білосніжне течиво хвиль ... В часи прибою хвилі тут добризкують до вікон електрички. Зараз тиша і сонце над величавим безмежним простором ...” [4, 277].

Екзотика чужоземних морів, небачений досі простір завжди приваблював Олесь Гончара. Так, під час мандрівки до Індонезії 1964 року в щоденнику залишилися такі рядки: *“Рано попливли в Яванське море на один з маленьких островів, яких тут безліч. Ми їх бачили з літака: ніби коштовне каміння то тут, то там вліте в синяву моря. Здебільшого круглої форми, з буйною зеленню, омиті м'якими без штормовими хвилями (штормів у Яванському морі майже не буває)”* [4, 336].

У повоєнні роки Олесь Гончар чимало мандрував по колишньому Радянському Союзу, набираючись нових вражень, збагачуючи свою творчу уяву. Чимало таких мандрівок пов'язані з морськими просторами – Балтика, Каспій, Азовське і Чорне моря.

Багато мариністичних замальовок пов'язані з Одесою. Серед них є зовсім короткі, що відтворюють підмічену зірким оком письменника побутову картинку (*“Одеса. Хлопець, здається, закохався. В море запливає далеко. Щоб повернути до себе увагу”* [5, 66]), то розлогі, що містять зізнання в любові до Одеси, і відтворюють сучасний її морський пейзаж, підсилений новітніми досягненнями людського розуму (*“Знов Одеса і цей закутень з кручами, з бур'янами, де морські бризи обіймаються з польовими вітрами. Люблю це, люблю. Вранці морська широчінь вся аж до обр'ю поцяткована рибальськими човнами. Розбрівшись вільно, темніють незрушно човни у світлі, в серпанках. На тих, що ближче, можна помітити й фігурки людей – рибалки посхилялись, ніби у вічній задумі. І від усього віє злагодою, красою, умиротворенністю. І як із-за кручі зблисне, ревне літак – тоді небо ніби розвалюється. Пролетів – і знов тихо”* [5, 97]).

Відвідуючи Одесу у зв'язку з проведенням ювілейної конференції (до 60-річчя від дня народження письменника), Олесь Гончар не втримався, щоб не пройтися по набережній, помилуватися морем, залишивши в щоденнику такий запис: *“Увечері на набережній бачимо місяць, що сходить з моря, червоніє суворо з-поміж кораблів, а над заходом – ще не згасле небо незвичайної краси”* [5, 334].

Досить велика кількість записів у щоденнику Олесь Гончара відображають його бачення моря в Криму. Так, 30 червня 1957 року він записав: *“Коктебель. Пустельні гори. Затока морська. Берегом, як лунатики, ходять відпочиваючі, збирають камінці. Попелясто-бурі гори півколом довкола синьої затоки. Мертва бухта. Все мертво. Птиці сумно якомсь пишуть. Висохлі русла річок”* [4, 220].

Окремі мариністичні нотатки стосуються Ялти. Один із таких записів зроблено 14 листопада 1969 року: *“Приїхав у Ялту. Прекрасно – до неймовірності. Вечір. Кипариси. Місяць молодий над нами. Майже декорація (жива) до “Бахчисарайського фонтана”. На морі гудки – в тумані і з туману”* [5, 55]. Тут в Ялті, на березі Чорного моря, письменник тоді намагався сховатися, щоб не брати участі у так званій справі Івана Дзюби, хоча на нього й тиснули з різних боків.

Уже за інших обставин 7 березня 1973 року Олесь Гончар знову звертається до опису моря в Ялті: *“Ялта. Набережна вечірня з гуркотом моря. Вічний іде тут двобій білої піни морської з береговим бетоном. Високо бризки стріляють. Хвилі*

м'язисто перевертаються. Море має в собі щось левине" [5, 142]. Через тиждень, 14 березня, ялтинський морський пейзаж знаходить продовження в таких рядках: *"Пора весняних штормів. У порту погойдують щоглами рибальські сейнери, море б'є, неспокій у всьому. У розхвильованій важкій воді плавають якісь дошки, біля них вигойдуються нирки та чайки, вал води, накочуючись, з гуркотом розбивається об бетон. Вибухає вода. Цілі фонтани гребенясті, то тут, то там встають вдовж берега"* [5, 143].

Кілька лаконічних морських замальовок у щоденнику письменника пов'язано з Айвазовським: *"Айвазовське – це тиха бухта, майже пустельна, затиснута гранітами гір <...>"* [5, 200]; *"Пропливаю човном попід скелями. Неподалік човна знялась важка чорна птиця й, махаючи крилами, низько пішла над водою. Як образ самотності"* [5, 201].

Один із щоденникових записів від 24 серпня 1985 року має назву "Вечір в Айвазовському", де намальована типова курортна картина, обов'язковим атрибутом якої є море: *"Під зірками великий пласт темряви – то море. Деренчать цикади. Злегка пошумлює десь унизу прибіїв. З більярдної чути характерне клацання – там ганяють шари ... Ліхтарі вихоплюють з ночі фрагменти кипарисів, алей, квітників. Спокій у природі, приморська серпневість"* [6, 66]. Авторський неологізм – серпневість – ємке завершення вечора в Айвазовському.

Азовське море також знайшло своє відтворення в щоденнику митця. Зокрема, в записі від 28 червня 1977 року є прив'язка до конкретної місцевості, коротка пейзажна мариністична замальовка і навіть невідповідність побаченого прогнозу: *"Ночуємо на Арабатській стріліці. Неймовірної краси ніч! Море шумить, несе буруни (прогноз, як сказали нам в райкомі, дає штормову погоду). А вітер з Азова теплий, оксамитистий. Небо чисте, лиш одна сяюча хмарина і місяць – крізь неї. Узбережжя зовсім безлюдне і світле. Кудись ідемо"* [5, 308].

А ще раніше 25 липня 1972 року письменник дає блискуче мариністське есе. Записи в наступні дні свідчать, що морський пейзаж зафіксований у місцевості десь поблизу Бердянська: *"Штормить море, викочує білі буруни, а над ним уже місяць уповні біжить по небу (певне тому біжить, що хвилі біжать). І пізній вечір. Місяць, море у своїй лиснючості, шум простору – велич! Велич природи ... Уже нікого на узбережжі. Тільки осяяне місяцем море в бурунах, та вітер кущами туї шумить, та двоє качок білих на березі – грудьми до моря ... Ще хлопчик вискочив звідкись із собакою і біжить весело, і собака кинувся купатись в оті хвилі, що стеляться <...>"* [5, 120].

З балтійських мариністичних записів у щоденнику письменника кілька присвячені Юрмалі: *"Балтика – як завжди – сувора. Вчора і весь вечір (зараз майже не вечоріє, вечори білі!) дощ, ураганний вітер, море холодне, гуркоче штормом. І вранці – хоч розтуманилось, дощу нема – а море аж чорне, жене просто на мене круті біло пінні вали"* [5, 28]. У цьому записі від 13 липня 1968 року мариністичну замальовку доповнює філософський роздум Олесея Гончара: *"Море мене оздоровлює: і не йдом своїм, як тим, що несе подих вічності. Отже, не так тіло,*

як душу лікує” [5, 28]. У записі від 17 липня того ж року письменник, прощаючись з Юрмалою, занотовує: *“Прощай Юрмало. І море. І чайки в надвечір’ї. І ночі – ще білі... Прощатись – це таки трохи вмирати... А Юрмала нам полюбилась. Навіть суворістю, стриманістю своєю”* [5, 29].

Також у кількох місцях щоденника є записи, де відтворено мариністичні пейзажі Дубулти: *“А на наших узбережжі вітри. Балтика не вщухає, хоча й не бурунить; котить на берег низькі вали – це, мабуть, в її природі. Вночі з-під вугільно-чорного склепіння темряви жене білі, схожі на крижини, пластовні хвиль”* [5, 286]. Не зважаючи на досить похмуру картину описаної природи, висновок Олесь Гончара оптимістичний: *“А взагалі й тут жити можна. Є своя приваба, своя сувора поезія”* [5, 286]. У іншому місці сувора Балтика нагадала письменнику рідні степи, їхню нерозгадану таємницю: *“А сонце заходить над Балтикою, немов у степах: червоно й в задумі”* [5, 421].

Бурю над Балтикою зафіксовано в записі від 10 липня 1986 року: *“Ми в Дубултах.*

Над Юрмалою буря йде. Могутні дерева за вікном аж викручує вітром, дах гуркоче, море до самих дюн котить сердиті біло пінні вали... Ніколи не бачили тут такої негоди. Усі сидять по кімнатах, в кінці коридору дітвора обліпила екрани телевізорів.

Це, видно, вітер Балтики: він налітає шквалами, всі дерева в русі, зелене віття аж кипить, а високе стовбуріння розхитується до самого низу, – ще, здається, один натиск – і дерева будуть вивернуті з корінням. Шум і гул виповнює все повітря, в кімнаті неспокійно: чи бурею не вирве балкон?” [6, 110].

Через певний час у Олесь Гончара народжується такий запис, що відбиває його бачення Балтійського моря: *“Вечорами чути нам музику моря.*

Дощі тут несподівані. Пішли ми берегом у Дзинтарі при сонці, потрапили під зливу, вернулись мокрі.

Вражають чайки своєю довірливістю до людини. Підходять по піску близько до тебе, дивляться прихильно. Латшата всюди тут граються, верещать, але птахів не зобижають” [6, 111].

Каспій теж залишив слід у щоденниках Олесь Гончара. *“Красивий фіорд. Гори бурі і блакить моря”* [5, 111], – таким постало Каспійське море в Красноводську.

У зрілі роки Олесь Гончар сповна зрозумів роль моря в житті людини. Не дивно, що 19 серпня 1980 року щоденник доносить до нас таке зізнання письменника: *“Тут цвітуть олеандри під самим вікном. І ще щось яскраво-рожеве, бразильське... І море шумить. Рівними, рівними ритмами відраховує час. Життя постає тут з найкращого боку. Мабуть, програмувалось мені генетично – жити біля моря, бо інакше чому ж так тягне? Хатину бдесь на цім узбережжі і тут вік звікувати”* [5, 425], або в іншому місці: *“День і ніч за вікном шумить море, перегортає книгу вічності. Шелестить хвилею, шліфує каміння берега. Вийдеш –*

і вночі забіліє тьсяма узбережжя, то згасне, то знов забіліє у своєму незмінному ритмі” [5, 47].

Хвороби в останнє десятиліття життя обмежували можливості письменника мандрувати світом, це інколи викликало в Олесь Гончара відчай: *“Невже для мене вже перекриті дороги планети? А я ж їх так любив... Цвіли мені сади Словаччини. Блукав по нічному Парижу. Чув гуркіт Атлантики на Магелланових берегах, поставали переді мною стрімкі фантоми Нью-Йорка... Пекло мене сонце Джакарти, летіли навстріч автостради Японії” [6, 192].* Однак навіть у такому спресованому синтетичному записі автор не забув згадати океанські простори, що супроводжували не раз його в житті.

В останні роки життя Олесь Гончар все частіше пейзажні замальовки, у тому числі й мариністичні, органічно вписував у філософські роздуми, часто надаючи їм планетарного масштабу, майстерно поєднуючи сучасність з далекою античністю: *“Людське життя. Я бачив, як у червні квітує степ асканійський. Бачив місячну доріжку на морі, що постелилась удалеч, в античність. Чув мільйон весняних солов'їв, що шаленіли, витьохкуючи у вечірніх кончівських левадах. Я знав години й літа натхнення. Я – жив!” [6, 275]* (запис від 1 лютого 1990 року).

Щоденник Олесь Гончара навіть у тій частині, де розкривається рецепція моря свідчить, що є самостійною жанровою формою сучасного метажанрового утворення, яким є мемуарна література. Будучи невід'ємною її частиною, щоденник несе в собі головні її особливості: суб'єктивність, ретроспективність, документальність, наявність двох часових планів, відсутність одного часового виміру, концептуальність. Усе це присутнє в аналізі мариністичних щоденникових записів українського письменника. Окремі з зазначених рис у щоденниках мають значні відмінності, ніж в інших жанрах мемуарної літератури. До того ж, щоденник має і власну специфіку, яка не виявляє себе в інших жанрах. Це – відносна регулярність записів, цілісність, уривчастість, фрагментарність, інколи обірваність, незавершеність думки.

Щодо особливостей власне мариністичних записів Олесь Гончара відзначимо їхню орієнтацію на народне бачення моря, не даремно синій колір, такий притаманний для українського фольклору постійно супроводжує описи морських пейзажів письменника.

Література

1. Баран Є. Олесь Гончар крізь призму щоденників / Євген Баран. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2006. – 200 с.
2. Галич В. М. Олесь Гончар – журналіст, публіцист, редактор : еволюція творчої майстерності / В. М. Галич. – К. : Наук. думка, 2004. – 816 с.
3. Галич О. А. У вимірах non fiction : щоденники українських письменників ХХ століття : монографія / О. А. Галич. – Луганськ : Знання, 2008. – 200 с.
4. Гончар О. Т. Щоденники : у 3-х т. / Олесь Гончар. – К. : Веселка, 2002. – Т. 1 (1943–1967). – 455 с.
5. Гончар О. Т. Щоденники : у 3-х т. / Олесь Гончар. – К. : Веселка, 2003. – Т. 2 (1968–1983). – 607 с.
6. Гончар О. Т. Щоденники : у 3-х т. / Олесь Гончар. – К. : Веселка, 2004. – Т. 3 (1984–1995). – 606 с.
7. Степаненко М. І. Публіцистична спадщина Олесь Гончара (мовні, навколомовні й деякі інші проблеми) / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2008. – 396 с.

Анотація

Стаття присвячена мариністиці Олесь Гончара, представлений у щоденниках письменника. Морські замальовки в щоденнику часто фіксували події, до яких був причетний їх автор, вони відтворювали настрої митця, передавали його філософські роздуми, інколи служили заготовками до фрагментів майбутніх творів, скажімо, повісті “Спогад про океан”.

Ключові слова: мариністика, море, щоденник, рецепція.

Аннотация

Статья посвящена маринистике Олесь Гончара, представленной в дневниках писателя. Морские зарисовки в дневнике часто фиксировали события, к которым был причастен их автор, они отражали настроения художника, передавали его философские размышления, иногда служили заготовками к фрагментам будущих произведений, например, повести “Спогад про океан”.

Ключевые слова: маринистика, море, дневник, рецепция.

Summary

The article is devoted to the sea stories of Oles Honchar, presented in the diaries of this writer. Marine stories in the diary are often fixed events, in which their author was participating in, they reproduced the moods of artist, passed his philosophical reflections, sometimes served as the semiss to the fragments of future works, for example, of the story “Flashback about the ocean”.

Keywords: marine stories, the sea, the diary, reception.

УДК 821.161.2–311.2.09

Галич К.О.,
кандидат філологічних наук,
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького

ОЛЕСЬ ГОНЧАР – МАРИНІСТ

Олесь Гончар по праву вважається однією з найвизначніших постатей національної літератури, патріархом українського мистецтва слова. Його творчість досліджена досить глибоко, однак у сучасних умовах вона знову актуалізується і потребує нового прочитання.

Останнім часом літературно-критичне картографування прозової спадщини О. Гончара поглиблюється різноманітними працями щодо її поетикальних особливостей. Однак потенції цих розвідок далеко не вичерпані. Попри широке зацікавлення літературознавців багатогранною обдарованістю митця, мариністичність як одна з визначальних особливостей його ідіостилу лишається поза увагою.

Багато вчених ґрунтовно вивчали різні види описів у художній прозі письменника, зокрема пейзажі (М. Гуменний, А. Погрібний, І. Семенчук, Н. Яремчук та ін.), однак мариністика Олесь Гончара досі чекає свого дослідника. З огляду на відсутність глибоких студій цього аспекту творчості митця, спробуємо довести тезу про те, що Олесь Гончар – письменник-мариніст.